SPOL IN ZNANOST NA ZRC SAZU

10

Pred vami je nova številka Novičnika Spol in znanost na ZRC SAZU!

Novičnik vas redno obvešča o dejavnostih
Inštituta za spominske in kulturne študije ZRC SAZU in ZRC SAZU
na področju raziskovanja spolov in enakih možnosti v akademski sferi.
Na inštitutu trenutno izvajamo dva projekta iz okvira **OBZORJE 2020,**
projekt **R&I PEERS** in projekt **ACT**.

September 2020

European Commission
Horizon 2020
European Union funding
for Research & Innovation

Častni znak ZRC SAZU za dr. Heidemarie Uhl

Na prireditvi Generacije znanosti, 28. avgusta 2020, je bila s častnim znakom ZRC SAZU nagrajena Dr. Heidemarie Uhl, znanstvena svetnica na Inštitutu za kulturne študije in zgodovino gledališča na Avstrijski akademiji znanosti ter predavateljica na univerzah na Dunaju in v Gradcu. Raziskovalno se ukvarja s konstrukcijami identitet v Srednji Evropi v 19. in 20. stoletju, nacionalsocializmom in holokavstom v Avstriji ter izbranimi poglavji evropske kulturne zgodovine 19. in 20. stoletja.

Dr. Heidemarie Uhl je prva ženska, ki je prejela prestižno priznanje ZRC SAZU v zadnjih 25 letih. Častni znak se podeljuje vrhunskim raziskovalkam in raziskovalcem, ki pomembno prispevajo k uveljavitvi ZRC SAZU doma in po svetu.

Foto: Marko Zaplatil

Izšla je publikacija Gender and Precarious Research Careers: A Comparative Analysis

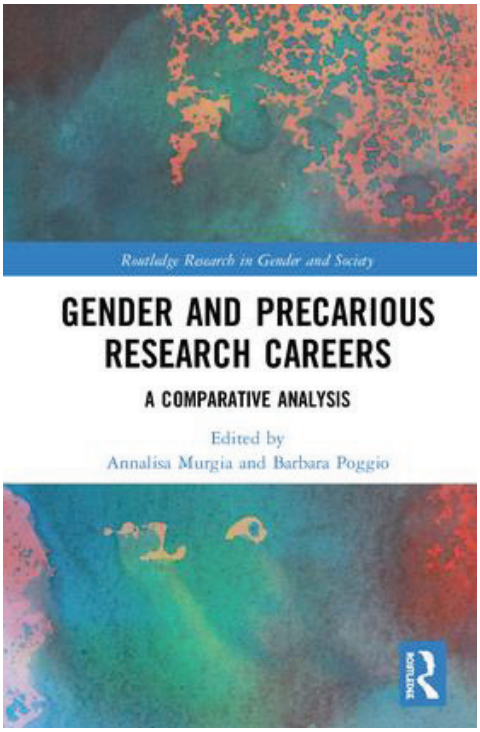

Publikacija *Gender and Precarious Research Careers: A Comparative Analysis* (»Spol in prekarnost v raziskovalnih poklicih: Primerjalna analiza«) predstavlja izsledke raziskav, ki so nastali v okviru projekta GARCIA, v katerem je kot partnerska institucija sodeloval tudi ZRC SAZU. Je plod triletnih raziskav opravljenih v času med 2014 in 2017 na izbranih visokošolskih in raziskovalnih institucijah v sedmih evropskih državah: Italiji, Belgiji, Švici, Sloveniji, Avstriji, na Nizozemskem ter na Islandiji. Raziskave so se osredotočale na preučevanje neenakosti spolov, zlasti na zgodnjih stopnjah znanstvene kariere, na področjih STEM (naravoslovje, tehnologija, inženirstvo in matematika) in SSH (družboslovne in humanistične vede). Avtorji_ce v publikaciji obravnavajo teoretične izzive in različne ravni analize – akademski trg dela, organizacijski kontekst ter subjektivne izkušnje – pri čemer se osredotočajo na razmerja med spolom in prekarnostjo. Poglabljajo se v vprašanja, povezana s preučevanjem spolno-zaznamovane negotovosti akademskih karier v primerjalni perspektivi. Preučujejo, kako neoliberalni model upravljanja vpliva na kulturne in organizacijske prakse ter na konstrukcije odličnosti pri praksah zaposlovanja in napredovanja v akademskih ustanovah. Poleg znanstvenega doprinosa knjiga ponuja tudi priporočila za spodbujanje enakosti spolov in za oblikovanje inovativnih organizacijskih politik namenjenih akademskem osebju na začetku znanstvene kariere.

Tri raziskovalke ZRC SAZU v projektu GARCIA, Sanja Cukut Krilić, Majda Černič Istenič in Duška Knežević Hočevar, so v monografiji prispevale poglavje, v katerem analizirajo odnos med delom in prostim časom pri raziskovalkah v zgodnjih stopnjah kariere v šestih evropskih državah. Publikacija je prosto dostopna na tem naslovu.

Sestanek projektnih skupin R&I PEERS, ACT in GEARING ROLES

10. junija 2020 so članice projektnih skupin R&I PEERS, ACT in GEARING ROLES z dveh slovenskih raziskovalnih inštitucij (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani in ZRC SAZU) na sestanku izmenjale dosedanje izkušnje v zvezi s potrditvijo in implementacijo Načrta za uveljavljanje enakosti spolov in spregovorile o izzivih in težavah, s katerimi se srečujejo v tem procesu.

Delavnica o kriterijih za napredovanje v znanstvene in strokovne nazive

Foto: Ernesta Grigalionyte-Bembič in Peter Purg

V okviru aktivnosti dveh mednarodnih projektov, CHANGE in ACT, je 15. septembra 2020 v Izoli potekala delavnica, katere namen je bil pregled kriterijev za napredovanje v znanstvene in strokovne nazive. Cilj delavnice je bil preveriti, kaj je v trenutnem sistemu dobro in kaj bi bilo na tem področju potrebno spremeniti. Delavnico je vodila dr. Jovana Mihajlović Trbovc, raziskovalka na ZRC SAZU in koordinatorica skupine Alt+G (Skupine za vzpostavljanje alternativnih infrastruktur za enakost spolov v akademskih ustanovah). Na delavnici je sodelovalo 21 predstavnic_kov različnih inštitucij – javnih in zasebnih univerz, inštitutov, agencij, društev in sindikata, ki v svojih organizacijah zasedajo različne položaje in pokrivajo različna znanstvena področja in vede, ter pripadajo različnim generacijskim skupinam. Skozi skupinsko delo so se posvetili debati o slabih in dobrih praksah ter skušali zaznati težave in predlagati rešitve zanje na podlagi analize dveh pobud, ki ju je oblikovala skupina Alt+G: »Predlog za prilagoditev habilitacijskih obdobij« in »Pismo o kriteriju mentorstva kot pogoja za napredovanje« (ki ga je skupina Alt+G pripravila skupaj z skupaj s Komisijo za enake možnosti na področju znanosti).

Rezultati prve delavnice bodo priporočila za ARRS, visokošolske zavode ter raziskovalne organizacije, ki bi pomagali pri posodobitvi kriterijev za napredovanje v nazive, da bodo ti bolje odražali znanstveno odličnost ter zagotavljali enako in pravično obravnavo vseh raziskovalk_cev. To je bila prva izmed štirih delavnic, ki bodo organizirane v sodelovanju med projekti CHANGE in ACT, ki delujeta v okviru programa Obzorje 2020. Zaradi upoštevanja protiepidemijskih ukrepov, je bila delavnica organizirana na odprtem, in sicer na barki, ki je plula med Izolo in Piranom.

Dve pobudi za spremembe pogojev za napredovanje

Skupina za vzpostavljanje alternativnih infrastruktur za enakost spolov v akademskih ustanovah – Alt+G, ki jo koordiniramo na ZRC SAZU, je poleti oblikovala dve pobudi, usmerjeni k zagotavljanju pravičnejših pogojev za napredovanje v znanosti. Skupaj s Komisijo za enake možnosti na področju znanosti je skupina Alt+G novi sestavi Znanstvenega sveta ARRS poslala pismo o problematiki mentorstva doktorandom_kam kot nujnega pogoja za napredovanje v naziv višje_ga znanstvene_ga sodelavke_ca in znanstvene_ga svetnice_ka. Ob razlagi, kako je omenjeni pogoj nerelevanten, ker v okviru raziskovanja meri pedagoško dejavnost, je podana tudi argumentacija, kako se z rigidno interpretacijo *Pravilnika o raziskovalnih nazivih* ustvarjajo strukturne neenakosti med različnimi raziskovalci_kami. Druga pobuda pa predlaga podaljšanje habilitacijskih obdobij za visokošolske učitelje_ice in znanstvene delavce_ke s skrajšanim delovnim časom (npr. delno zaposleni iz zdravstvenih razlogov), ki morajo v sedanji ureditvi izpolnjevati enake pogoje kot polno zaposleni in sicer v enakem habilitacijskem obdobju, kar jih postavlja v neenak položaj. O napredkih obeh pobud vas bomo obveščali v prihodnjih številkah novičnika.

Kdo je zavezan narediti načrt za enakost spolov?

Na spletni strani Spol in znanost smo objavili prvi prispevek v nizu analiz politik in zakonodaje na področju enakosti spolov v znanosti. Prispevek govori o tem, kako se je Republika Slovenija v nekaj ključnih uradnih dokumentih zavezala, da bo podprla oblikovanje načrtov za enakost spolov v javnih raziskovalnih zavodih. Vendar pa ta zaveza za enkrat ostaja na deklarativni ravni, saj ne obstajajo mehanizmi spodbud (kot je na primer program Athena SWAN v Veliki Britaniji), s katerimi bi se dejansko podpiralo vzpostavljanje tovrstnih načrtov v akademskih institucijah. Skozi analizo *Resolucije o raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2011–2020, Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020 in Slovenske strategije krepitve evropskega raziskovalnega prostora 2016–2020* ter poročil o njihovem uresničevanju, prispevek pokaže zamujene priložnosti, da se podrobno določi, kako bi država konkretno podprla enakost spolov na področju znanosti. Tako so, zaenkrat, akademske ustanove deklarativno »spodbujane« k sprejetju načrtov za enake možnosti spolov, kar pa se ne odraža v nobenih konkretnih strukturnih podpornih ukrepih (npr. dodatno financiranje), prav tako pa ti načrti niso opredeljeni kot sankcionirana zahteva (npr. niso pogoj v postopku akreditacije). »Breme« sprejemanja načrtov za enakost spolov je tako preloženo na akademske ustanove, brez jasnih smernic, na kakšen način bodo imele te ustanove od tega koristi (razen moralne).

ZGODILO SE BO

Iz prihajajoče knjige o naših pomembnih znanstvenicah

V okviru projekta R&I PEERS - Pilotne izkušnje za izboljšanje enakosti spolov v raziskovalnih organizacijah, je v pripravi zbornik, z delovnim naslovom *Naše pomembne znanstvenice*. Zbornik bo zajemal prispevke o znanstvenicah, ki so pomembno prispevale k razvoju znanosti na območju nekdanje Jugoslavije. Delčke teh prispevkov bomo redno objavljale v novičniku. Tokrat predstavljamo profil zgodovinarke **Melite Pevec Stele** (1894-1973), ki ga je pripravila prav tako zgodovinarka **Mateja Ratej** (Inštitut za kulturno zgodovino ZRC SAZU).

Zgodovinarka naklonjena sociološki obravnavi družbe

... Med [njenimi publikacijami] so zagotovo najbolj relevantni prispevki o zgodovini Ilirskih provinc ter monografija o motivih njihove ustanovitve, njena monografija o gospodarstvu Ilirskih provinc pa je izšla tudi v Franciji. Z zlitjem historiografskih in socioloških pogledov je pripoved Melite Pivec presenetljivo sveža zlasti v prispevku o javnem mnenju v francoski Iliriji, ki ga je zgodovinarka objavila leta 1927 ... Ob tem je med obema vojnama pisala tudi o bibliotekarstvu in knjižni produkciji, osredotočala se je na vlogo pisateljic oziroma »ženskih knjig« ter na vpliv vojne na slovensko knjižno produkcijo.

... Ker je živela v času, ko je večina meščanskih in kmečkih žensk opravljala poklic gospodinje in so se morale učiteljice ali medicinske sestre po poroki odpovedati svojemu delu, se je Melita Pivec odločno zavzemala za javno uveljavitev pravic žensk, ki med drugim niso imele vstopa v polje politike. Po poroki leta 1924 je tako ob novem, moževem, ohranila tudi svoj rojstni priimek, kar tedaj ni bilo običajno. Ne glede na to, je gotovo opazila, kako naglo se, za razliko od njenega, vzpenja ime soproga, umetnostnega zgodovinarja Franceta Steleta, po katerem nosi še danes ime eden od inštitutov ZRC SAZU v Ljubljani. A najbrž si ni mogla predstavljati, da kanonizacija imena široko in kozmopolitsko izobražene zgodovinarke, ki jo je francoska vlada pred drugo svetovno vojno odlikovala s Palme académique za poglabljanje kulturnih stikov med Francijo in Jugoslavijo, niti desetletja po njeni smrti, ob bistveno spremenjenem položaju, žensk ne bo stekla.

... Tako kot ženske pred drugo svetovno vojno niso mogle opravljati poklica sodnice, odvetnice ali tožilke, se je tudi prvi val slovenskih poklicnih zgodovinark v tridesetih letih 20. stoletja šele rojeval. Slovenske ženske so se smele pred drugo svetovno vojno z zgodovino ukvarjati le kot učiteljice, zato ni težko razumeti zadržkov slovenskih zgodovinarjev do raziskav Melite Pivec, ki jih lahko kot pokroviteljsko muzanje ob omembi njenega imena zasledimo vse do danes. Že bežen prelet zgodovinarkinih javnih objav bi moral pomesti z zadržki!

Informacije o štipendijah za raziskovalke_ce na začetku kariere

Pomemben vidik prizadevanj za enake možnosti v vsaki raziskovalni organizaciji je povezan s potrebami raziskovalk_cev na začetku kariere. Zato v novičniku redno objavljamo informacije o štipendijah in ostalih možnostih za raziskovanje v tujini.

V tokratnem novičniku nadaljujemo z informacijami o štipendijah za raziskovalke_ce na začetku kariere. Za več informacij si poglejte predhodne številke novičnika.

- **Fulbright Schuman štipendije za akademsko leto 2021–2022.**
  Rok za prijavo: 1. december 2020 (preberi več).

- **Nemška služba za akademsko izmenjavo (DAAD)** tudi v študijskem letu 2020/2021 ponuja različne štipendije za diplomante, raziskovalne štipendije za doktorande, podoktorande in mlade znanstvenike, štipendije za delovna bivanja za visokošolske učitelje ter visokošolske poletne tečaje za tuje študente in diplomante v Nemčiji. Podrobne informacije o posameznih štipendijah DAAD so na voljo na spletni strani www.funding-guide.de. Vprašanja v zvezi s štipendijami lahko naslovite na Nemško veleposlaništvo v Ljubljani, kulturni oddelek (E-naslov: info@laibach.diplo.de, T: 01 479 03 00).

- **Universität Konstanz.**
  Dvoletne podoktorske štipendije so namenjene vsem v zgodnji fazi kariere,
  ki nameravajo razviti in izvesti neodvisen raziskovalni projekt.
  Rok za oddajo vloge in vseh dokazil (vključno z dvema referenčnima pismoma) je
  15. oktober 2020 (11:00 GMT + 0200) Preberi več.

- **IEG štipendije, Mainz.**
  Inštitut za evropsko zgodovino Leibniz (IEG) podeljuje štipendije mladim na začetku kariere (doktorskim in podoktorskim raziskovalkam_cem) iz Nemčije in tujine. Rok za prijavo: 15. oktober 2020. Preberi več.